

קדושת הברית: למה המצווה הראשונה בחיים היא המילה?

האם ברית המילה צריכה להיות המצווה הראשונה בחיים?! איך זה שהנושא הכי בוער אצל פעוט שרק הגיע לעולם הוא לחתוך בגופו את מקום הברית? האם לא היה עדיף להכניס את הילד לעול היהדות דרך טקס רוחני כלשהו כמו תפילה ולימוד תורה? השאלה הזו קשה פי כמה לגבי אברהם אבינו.

ב"ה | פרשת לך לך | תש"פ

המצוות שיעברו מאב לבנו הוא למול את עצמו.

1. בראשית טו: ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברהם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים - **רש"י:** התהלך לפני - במצות מילה, וכדבר זה תהיה תמים - **שכל זמן שהערלה בך אתה בעל מום.**

אלו דברים מדהימים: ה' אומר לאברהם שהוא כמעט שלם, הוא כמעט תמים, ורק נותר לו לפתור עוד בעיה אחת - **"מום"** כלשון רש"י - ואז יהיה תמים מוחלט. והתמיהה עצומה: איזה מום היה בו? איך הערלה פגמה אותו? וכי אברהם נטה חלילה לתאוה כפשוטה הקשורה באותו איבר?!

הרי אברהם היה 'מרכבה לאלוקות', אדם שקידש את כל כוחות גופו וחף לחלוטין מתאוה בשרית. ראשית, אברהם היה כבר איש זקן, בן 99 שנים, כפי שמעידה שרה: "אחרי בלותי הייתה לי עדנה ואדוני זקן!". הרי אומר שאברהם חצה מזמן את הגיל ששייכת בו תאוה. ושנית, הרי אברהם לא היה שייך לתאוות בשריות אפילו בהיותו בן עשרים, שהרי הוא מעיד בדרך למצרים **"עתה ידעתי כי אישה יפת מראה את"**. רק 'עתה ידעתי ולא קודם לכן', שכן עשרות שנים שהוא חי איתה הוא ראה בה שותפה נעלית למצוות הקב"ה בהקמת העם היהודי ולא שום דבר אחר.

יתירה מכך: אם תכלית המילה היא לעקור תאוה יתירה, היה הקב"ה צריך לצוות זאת לאדם וחווה שנבראו בשיא כוחם, כמו אנשים בני עשרים, כדברי המדרש ש"עולם על מילואו נברא", או לאנשי דור המבול שחטאו בזנות ועריות. אבל מה פתאום לצוות בכך אדם קשיש בן 99? ויותר מכך לראות במצווה הזו את מטרת הכול, את

נער שעלה מרוסיה לישראל רצה לערוך ברית מילה, אבל חש פחד מהכאב הנלווה לברית. הוא התעניין אצל החברים הישראליים שעשו ברית בגיל 8 ימים האם זה כואב?

אחד החברים ענה: "אינני זוכר אם זה כאב, אבל אני יודע שחלפה שנה עד שהתחלתי ללכת..."

יש נושאים שהם מחוץ לתחום. שלא מדברים עליהם. שיהודים יראי שמים משאירים אותם ברמה האישית בינם לבין עצמם ולעולם לא ידונו בהם ברבים. ראש וראשון לנושאים המוצנעים הוא הגוף. הגוף הוא תחום אינטימי שנשמר בצניעות ואין בו עניין לרבים. אחרי הכול, צריך לזכור שהחפץ הראשון בהיסטוריה שהעניק האלוקים לאדם הם בגדים לכסות את גופו אחרי החטא. כך שהגוף שייך לנושאים המכוסים ולא המדוברים.

וכאן עולה תהייה עצומה אצל כל אדם אינטליגנטי שעוצר מעט לחשוב. האמת היא שתחושת אי הנוחות הזו מקננת אצל כל אדם שמשתתף בטקס ברית מילה: האם זאת צריכה להיות **המצווה הראשונה בחיים**? האם זה באמת מה שחשוב? איך זה שהנושא הכי בוער אצל פעוט שרק הגיע לעולם הוא לחתוך בגופו את מקום הברית?

האם לא היה עדיף להכניס את הילד לעול היהדות דרך טקס רוחני כלשהו כמו תפילה ולימוד תורה? האם לא מתאים הרבה יותר שהמצווה הראשונה בחיים תהיה זו שמקיימים בגיל שלוש שנים, לספר לו את השיעור, לסדר את פאות הראש כדי להכניס אותו לתלמוד תורה ללמוד א-ב?!

השאלה הזו קשה פי כמה לגבי אברהם אבינו. המצווה הראשונה שדרש הקב"ה מאברהם בתור אבי העם היהודי וכקדימון לתרי"ג

השער הגדול לחיים היהודיים?

כמובן, אלו תמיהות לדעת הרמב"ם והכוזרי הרואים את הברית כדרך להחלשת התאוה הבשרית:

מורה נבוכים חלק שלישי פרק מט: אחד הטעמים למי-לה [הוא] למעט המשגל ולהחליש את האיבר, כדי שימעיט ויתאפק ככל יכולתו.

כוזרי מאמר ראשון: היא אות אלוקי אשר ציונו האלו-ה לשימו בכלי התאוה הגוברת באדם, כדי שיוכל להתגבר עליה ולא ישתמש בה כי אם כראוי לטבעו.

התמיהה גדולה הרבה יותר: ככל שהשאלות הקודמות מעניינות, הן רק קדימון לשאלה האמיתית שמטרידה את גדולי ישראל כבר אלפי שנים: **איך יתכן לבצע תיקונים בגוף שלנו?**

כל המצוות נעשות באמצעות הגוף ו**בזכותו**, הגוף הוא ארגו הכלים דרכו מתקשרים עם הקב"ה. והנה באה מצוות המילה ותובעת **לחולל שינוי בגוף**. לשנות בו משהו. והתמיהה עצומה: הרי הגוף הוא יצירה אלוקית, מדובר ביצירת אמנות שנוצרה בידיו של האלוקים בעצמו שאסף עפר מן האדמה ונפח לתוכה נפש אלוקית. כתשובתו המבריקה של אותו "ריקא ומכוער" לרבי שמעון בן אליעזר: "לך לאומן שבראני". אם יש לך טענות על המראה שלי – תפנה למי ששרטט אותו.

המדענים קוראים לגוף בשם "המכונה שלא תיאמן", משום ששום מכשיר אלקטרוני אינו אפילו מתקרב לביצועים של הגוף. שום מצלמה אינה מתקרבת ליכולות של העין האנושית ושום מחשב אינו מתקרב ליצירתיות של המוח האנושי. אז מה פתאום לחולל שינויים בגוף?

גרוע מכך: האם אין בברית המילה אפילו **התרסה כנגד המעשה האלוקי?** כאילו אינו מוצלח? הקשיבו לאותו דו-שיח מהמם שהתנהל בין טורנסרופוס הרשע, נציב יהודה האכזר, לרבי עקיבא:

תנחומא תזריע ה: מעשה ששאל טורנסרופוס הרשע את רבי עקיבא איזו מעשים נאים – של הקב"ה או של בשר ודם? אמר רבי עקיבא: של **בשר ודם נאים**! אמר לו טורנסרופוס: הרי השמים והארץ, האם יכול אדם לעשות כיוצא בהם? אמר לו רבי עקיבא: אל תאמר לי דבר שהוא למעלה

מן הבריות, אמור דברים שהם מצויים בבני אדם. אמר לו טורנסרופוס: למה אתם מוליך. אמר לו: ידעתי שעל דבר זה אתה שואלני ולכך הקדמתי ואמרתי לך **שמעשה בני אדם נאים משל הקדוש ברוך הוא**. הביא לו רבי עקיבא שבלים ועוגות מוכנות ואמר אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה ידי אדם [ומעשה האדם נאה].

זה מטורף. הגוי הוא זה שמאמין ורבי עקיבא הוא זה שממעט כביכול בערך מעשי ה' ומצהיר שהם צריכים **תיקון בידי בני אדם**.

בואו נעמיק יותר בהצגת התמיהה: המפרשים חולקים בשאלה מעניינת. האם הערלה היא חלק **מיותר** בגוף והדרישה היא להסיר את העורף הזה (כמו חבל הטבור שאינו נדרש אחרי הלידה) או להיפך: הערלה היא חלק אינטגרלי מהגוף ותכלית הברית היא להחליש ו'לפגום' את המקום?

רבי סעדיה גאון, אמונות ודעות מאמר שלישי: האדם כפי שנברא אינו תמים ... כי ברא הבורא את החלק הזה **עורף** עליו וכאשר תכתוב הוסר **העורף** ונשאר תמים.

מורה נבוכים שם: כל מי שביקש לערער מצא מקום לערער: כיצד יהיו הדברים הטבעיים חסרים ויהיו זקוקים להשלמה מבחוץ... [אלא המטרה הפוכה]: להחליש ולמעט סערת-היצר והתאוה היתרה.

וכמובן, התהייה של טורנסרופוס גדולה לפי שתי הגישות: לדעת רס"ג לא ברור מה פתאום ברא היוצר המושלם חלק מיותר? ולדעת הרמב"ם לא ברור מה פתאום לפגום ולהחליש יצירה אלוקית?

באמת, יש מהראשונים הטוענים שסוד מצווה זו נמנה על החוקים הנשגבים מבינתנו:

אבן עזרא בראשית טו: 'התהלך לפני והיה תמים' – **שלא תשאל למה המילה**.

ובכל זאת, מטרת השיעור היא לפענח את סוד המילה ולהבין מה פתאום לחולל שינויים בגוף? ולמה זאת המצווה הראשונה שקיבל אברהם אבינו והיא הראשונה שמקיים היהודי בפתח חייו?

1. **למה אליהו מגיע לברית מילה:** מעניין שלצד היותה מצווה כה תמוהה וכה לא קלה לביצוע, דווקא זו המצווה **המקוימת ביותר בעם ישראל**. וגם על ידי יהודים שלא מקיימים שום מצווה אחרת. כך שנשמט היהודי יודעת לזהות את מרכזיות המצווה כשער לחיים היהודיים.

מעניין שאלה הנביא בא לבקר בברית מילה ובליל פסח. מה הקשר בין שתי המצוות? הסבר נאה אומר ששתי המצוות המקוימות ביותר בעם ישראל, כידוע, ולכן אליהו הנביא נשלח על ידי הקב"ה כדי לראות את נצחיות ותוקף הקשר של היהודי לקב"ה. זהו מסר מיוחד לאלהו הנביא משום שהוא היה נביא קנאי ואחרי העימות בהר הכרמל ובריחתו מאחאב, הוא הקפיד על עם ישראל ואמר בייאוש "קנא קנאתי לה" כי עזבו בריתך בני ישראל! ולכן הקב"ה שולח אותו לכל ברית וסעודת ליל הסדר לגלות את עוצם התקשרות היהודית.

סיפור מפעים: ככל ברית כה היה משתתף האדמו"ר מבלאז'וב, רבי ישראל שפירא, שהתגורר בבורו פארק, היה מספר סיפור מחריד שהיה עד לו: במחנה הריכוז 'נובסקה' בפולין היו מרכזים יהודים מערים שונות בפולין ומשלחים אותם למחנות ההשמדה. בהושענא רבה התפשטה שמועה שהיום יאספו את כל הילדים וישלחו אותם למחנה ההשמדה. פתאום התקרבה אישה עם ניצוץ מבהיל בעיניה ושאלה אם יש לו סכין? הוא היה בטוח שהיא רוצה להתאבד ולחש לה בהתרגשות שאסור לעשות זאת. עמד שם מפקד נאצי וזה מצא חן בעיניו. הוא הוציא סכין ונתן לה.

מילה את עיקר תכלית המצוות כפי שרואה זאת פנימיות התורה.

ג. נפתח עם סיפור מדהים (פורסם ברחבי הרשת): סם ולאה אקס [aks] היו זוג צעיר בפולין בשנת 1910. כולם דיברו אז על יבשת החלומות, ארצות הברית, שהזהב צמח בה על העצים והם החליטו לנסות את מזלם ולהגר למדינת ווירג'יניה. לאחר הולדת בנם, אפרים פישל, הם קנו כרטיס הפלגה לצד השני של האוקיאנוס והעשירי באפריל היה היום המאושר בחייהם בו חצו את נמל סאות'המפטון באנגליה וטיפסו על אוניית הענק 'טיטאניק', האונייה שנחשבה לבטוחה ביותר בעולם.

הם קיבלו חדר בסיפון השלישי, התחתון, ביחד עם מהגרים רבים אחרים, בעוד הנוסעים העשירים היו בסיפונים העליונים והמרווחים. כעבור 4 ימים, בלילה שבין ה-14 ל-15 באפריל קודם חצות הלילה, התנגשה האונייה עם קרחון ענק בגובה 300 מטר בתוך המים שראשו הגיע עד ל-30 מטר מעל הסיפון העליון. הקרח שיסע את הפלדה לאורך 250 מ' והאונייה עמדה לטבוע בתוך שתיים. צעקות וצרחות מילאו את הסיפון, אבל רשלנות נוראה גרמה לכך שהיו סירות הצלה רק עבור מחצית הנוסעים. המלחים הכריזו "נשים ותינוקות תחילה" ודחפו את הגברים לאחור.

אחד הגברים שנכנס לטירוף, חטף את התינוק מידה של לאה וצרח "את חושבת שהנשים והילדים יהיו ראשונים?!" והעיף את התינוק מעבר לאונייה ללב ים. לאה יצאה מדעתה, היא זעקה ודרשה את התינוק שלה, אבל סגל האונייה דחף אותה לאחת מסירות ההצלה. כעבור כמה שעות הגיעה אוניית ה"קרפתיה" [Carpathia] ואספה את הניצולים. 705 איש ניצלו בעוד למעלה מ-1500 נספו.

כעבור יומיים התהלכה לאה על סיפון ה'קרפתיה' ופתאום ראתה אישה מחזיקה תינוק שהיא הכירה: אפרים פישל שלה. לאה צרחה "התינוק שלי" וניסתה לחטוף אותו, אבל האישה שהייתה לבושה ב שמלה שחורה וענדה צלב סביב צווארה טענה "מה פתאום, מה את קשורה, הוא נמסר לי מהשמים לגדל אותו". הנוסעים התערבו ורב-החובל זימן את שתי הנשים למשרדו. פתאום לאה נעמדה והכריזה בביטחון: "אני יכולה להוכיח שהוא שלי. הנה תראו שהוא נימול".

ואל מול החותם המשמעותי הזה, השתקו טענותיה של הנוצרית. אפרים פישל אקס, שהיה לימים Frank Philip Aks, זכה לשיבה טובה עם בנים ובני בנים יהודיים ונפטר בשנת 1991. לאה, אמו, ילדה עוד בת באמריקה ומתוך הכרת הטוב לאגיית הקרפתיה, קראה לבת 'שרה קרפתיה', אבל בגלל בלבול בבית החולים, שמה נרשם כ"שרה טיטאניק אקס".

הרעיון הראשון של המילה נמצא כבר בנוסח הברכה אותו אומרים אחרי הברית: "אשר קידש ידיד מבטן ... וצאצאיו **חתם באות ברית קודש**". הברית היא קודם כל **החתמת זהות**, היא הטבעה בגוף על הזהות הייחודית שלנו. היא הכרזה עצמית מי אנחנו, למי אנו שייכים, ומה תכלית חיינו.

ההטבעה היא בלתי הפיכה. היא מכריזה כי אנו לעולם לא נהיה כמו כולם, תמיד נישא זהות ייחודית ואחריות בלעדית. ולכן עושים זאת דווקא על הגוף, משום שאין "אני" גדול יותר מהגוף, אין אמירה

ב. כדי לחדר יותר את התמיהה אודות תיקון הגוף, נשים לב לדבר הבא: ישנה קושיה ידועה על הנהגתו של אברהם אבינו. מדוע אברהם לא הקדים ומל עצמו עד גיל 99 בו הצטווה בירי האלוקים לעשות זאת והרי חז"ל אמרו כי האבות הקפידו לקיים את כל התורה עוד לפני שניתנה?

2. רש"י כוה: עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרת, מצותי, חקותי ותורותי - **משמרת**: גזרות להרחקה על איסורים שבתורה ... **חקות**: דברים שיצר הרע ואומות הער לם משיבים עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר. **ותורות** [לשון **רבים**]: להביא תורה שבעל פה.

יש לכך כמה ראיות ומהן: התורה מדגישה באירוח המלאכים, שאברהם הקדים לתת להם חמאה לפני בן הבקר, זאת כדי שיאכלו חלב לפני בשר וכך לא יצטרכו להמתין הרבה ביניהם. עוד נאמר "הוא עומד עליהם" - כדי לוודא שיאכלו לפי הסדר ולא יערבבו. עוד מובא שיצחק אבינו הזהיר את עשו שלא להביא לו בשר נבלה אלא לשחוט את הבשר כהלכה ומכאן שהקפיד על הלכות שחיטה.

כיצד, אם כן, הזניח אברהם את המצווה החשובה הזו עד שהצטווה עליה במפורש בגיל 99?

יש לכך תשובות רבות, ומהן: לברית צריך שני צדדים ולכן אברהם לא היה יכול לקיימה מעצמו, אלא היה חייב להמתין לציווי הקב"ה להיכנס עמו בברית.

עוד מבארים שאת כל המצוות קיים אברהם בתור מי "שאינו מצווה", ואחר כך אם הקב"ה יצווה על כך, יתחיל לקיים כ"מצווה ועושה". ואולם ברית מילה ניתן לקיים רק פעם אחת ואם אברהם היה מקיימה בתור מי "שאינו מצווה", לעולם לא היה יכול לזכות לקיימה כ"מצווה ועושה".

אולם התשובה הפשוטה ביותר היא זו שנוגעת לענייננו: אין כל שאלה מדוע אברהם לא מל עצמו ביוזמתו, שכן ללא ציווי, הדבר **אסור בתכלית**. שהרי בני נח הצטוו לשמור על הגוף ולא לשפוך טיפת דם, ככתוב "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", וכיצד מותר לאברהם להחליט ביוזמתו להפר איסור מוחלט? רק לאחר שצווה מפורשות, הציווי דחה את האיסור.

ליקוטי שיחות ה'146: על הפסוק 'ואך את דמכם לנפשו-תיכם אדרוש', מפרש רש"י שהכוונה היא לשופך דם עצמו [והדבר אסור] .. ולכן אברהם היה אסור למול עצמו לפני שנצטוו שהרי היה מביא לשפיכת דם עצמו ולידי חולי וסכנה. משא"כ לאחר שנצטווה על המילה והציווי דחה את האיסור.

וכמובן זה מעצים את התמיהה בה פתחנו: מה פתאום המצווה הראשונה היא לחולל שינויים בגוף?

נציג שני ביאורים יסודיים למצוות המילה. הראשון הוא פשוט ומשכנע ומובא כבר ברמב"ם ובספר החינוך. והשני מוצא במצוות

היא התכופה אל הרצפה, היתה מונחת חבילת סמרטוטים ובתוכה תינוק בן כמה ימים. בתוך רגע מלה את התינוק ואחר כך הרימה את העיניים ואמרה: "ריבנו של עולם, נתת לי ילד ואני מחזירה לך יהודי שלם".

קרובה יותר לזהות עצמית מאשר כתובת על הגוף.

הדבר מוכיח ש"כל הגבוה ביותר נופל למטה ביותר", החומר הגס שנראה כל כך מנותק, למעשה נושא בתוכו ניצוצות רוחניים גבוהים, וכך במובן הרוחני, הוא מהווה כלי ומשכן לעצמות האלוהיות.

ספר המאמרים תרנ"ט/ב: ידוע ההפרש בין השפעת השכל מרב לתלמיד שהיא שפע **רוחניות** ובין השפעת הטיפה שהיא השפעה **גשמית** – דהשפעת השכל היא רק **הארה** לבד והארה שאינה נעשה מזה מציאות חדשה, דמי שאינו בעל מוחין, כמה שישפיע לו לא יועיל מאומה וכמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. משא"כ בהשפעה גשמית הנ"ל נשפע מהות המוחין ממש עד שמוליד נפש שלם במוחין וכל כחות נפשו, עד שנעשה הבן כמו האב ממש ... והשפעה זו נמשכת בטיפה גשמית משום **דהמשכת העצם אינה יכור לה להיות דרך הרוחניות כי אם בגשמיות דווקא, ד'נעוץ תחילתן בסופן'**.

כעת אפשר לקבל ממד חדש על משמעות הברית: המילה נועדה לקדש את החומר, האקט נועד להכריז כי הבשר הוא אלוהי, הגוף נושא בתוכו ניצוצות רוחניים והם חלק מעולמו הקדוש של הקב"ה. בעומק יותר, הברית לא מכריזה זאת רק לאוזנינו, אלא פועלת שינוי בבשר הגשמי עצמו. המצווה מזככת ומטהרת את המקום ומאירה בו קדושה ושייכות נצחית.

במכתב שכתב פעם הרבי מליובאוויטש לפסל העולמי ז'אק ליפשיץ, דימה את תכלית המצוות לעבודתו של הפסל. האמן שמפסל באבן, מכניס חיים בחומר. הוא מכניס נשמה וצורה בתוך אבן דוממת, וכך מעשה מצווה משנה את הגשם. הוא מחבר בין רוח וגוף ומקדש את הגס.

ואף שאנו קטנים מדי בשביל לראות את הארת המצווה בתוככי הגוף, אבל אנשים קדושים יכולים לראות זאת. בדיוק כמו שאיננו יכולים לראות קרני רנטגן או גלי וי-פיי, אבל מכשיר רגיש מסוגל לקלוט אותם. הנה דוגמה אחת למי שהצליח להרגיש חום אלוהי:

בשנות השלושים, לפני המלחמה, הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז לבקר בברלין. הרבי מליובאוויטש היה אז אברך צעיר שחי חיים נסתרים מהעין הציבורית. הוא חפץ לפגוש את הצדיק מבעלז ועמד בתור הארוך ללחוץ את ידו. האדמו"ר עטף את ידו במגבת ולחץ את יד הנוכחים באמצעות המגבת. כאשר הגיע הרבי לפניו, האדמו"ר הסיר את המגבת ולחץ את ידו של הרבי בחמימות. הוא פנה אל הנוכחים ושאל לזהותו של האברך. הם השיבו: "חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש".

הנהן הצדיק בראשו ואמר: "אכן הרגשתי יד חמה..."

העיקון הזה מסביר את הדבר הבא: בעוד שבועיים נקרא כיצד אברהם שולח את אליעזר להביא אישה ליצחק ומשביע אותו להביא אישה משם ולא לחתן את יצחק עם בת המקום, מבנות כנען. ואז אברהם עושה דבר מוזר: הוא מבקש מאליעזר להניח יד "תחת ירכו", במקום המילה, ולהישבע.

כמובן זה צעד חריג וחז"ל מסבירים כי כאשר נשבעים צריך לאחוז חפץ מצווה, כפי שהיה נהוג בימי הסנהדרין, שהנשבע היה עושה זאת באחיזת ספר תורה, וחפץ המצווה היחיד שהיה לאברהם אבינו הוא מקום המילה, ולכן ציווה את אליעזר להניח ידו תחת ירכו.

בכך מבאר ספר החינוך את העובדה שמטביעים את הכתובת דווקא באותו מקום, משום שהוא "גולת הזהב". הוא מסמל את ה"אני" העמוק ביותר, הרצון לחיות ולהמשיך את החיים דרך הבאת צאצאים.

כאן יש להוסיף רעיון נפלא: התימנים נוהגים לקרוא לפאות שעל האוזניים בשם "סימנים". שמעתי הסבר מרגש כי סימן נועד לכך שבעל הבית יכול למצוא את האבדה כשהיא מתרחקת ממנו. וכך הברית היא הטבעת הסימן שלעולם לא נאבד. שלעולם לא נטבע בתוך ההמון, תמיד בעל הבית יוכל לזהות ולהחזיר אותנו הביתה.

3. ספר החינוך מצוה ב: לפי שרצה ה' יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם, כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשיותם אשר מוצאם ומוצאם איננו שוה. ונקבע ההבדל ב'גולת הזהב' לפי שהיא סיבה לקיום המין.

עד כאן הסבר אחד ומכאן נעבור אל רובד אחר לחלוטין, מרומם ונשגב הקשור בעיקר תכלית המצוות.

ה. משפט המפתח בכל הנושא הוא אמרה עמוקה המובאת לעתים קרובות במאמרי חסידות:

ספר המאמרים מלוך ג/119: איתא במדרש שאמר אדם הראשון אני נאה להיקרא אדם, משום שנבראתי מן האדמה. ומבואר בחסידות דזה שקרא אדם הראשון שמו על שם **החומר (הגוף שבא מהאדמה)** ולא על שם **הצורה (הנפש שקיננה בקרבו)**, כי אדם השיג בחכמתו דזה שגופו נוצר מן האדמה [דומם] יש בזה יתרון גם לגבי מעלת נשמתו, כי **כל הגבוה יותר נופל למטה יותר**.

הגישה הפנימית שואפת לחשוף את פנימיות החומר ולהפוך את המבט על החלק הגס והיבש בעולם. בואו נחקור כיצד ההתייחסות שלנו לגוף? מה אנו רואים כשאנו מביטים מתחת לבגדים? הגוף הגשמי נתפס כבשר גס ויבש במקרה הטוב או כבשר תאוותני וחשקן במקרה הרע.

אבל בואו נשים לב לאבחנה המדהימה הבאה: האמת היא שדווקא החומר הגשמי, ובעיקר טיפת האב הגשמית, מאכלסת בתוכה את הנפשיות הכי נשגבה על פני האדמה. הדרך היחידה בה יכול האב לשכפל את עצמו, להעביר הלאה את התכונות הנפשיות לצאצאיו, היא רק דרך הטיפה הגשמית. החומר העבה והגס הוא למעשה תיבת האוצר שמחזיקה בתוכה את הרצף הגנטי.

מאמר חסידי מחדד זאת דרך פרדוקס מוחלט: בעוד שהשכל, התודעה והדיבור שהם כוחות רוחניים נשגבים, אינם מסוגלים להעביר דנ"א, שהרי ככל שהאב ינסה להעביר לבנו את חוכמתו באמצעות דיבור, ההצלחה תהיה חלקית בלבד, והאב לא יוכל לגרום לבן להבין יותר ממה שמסוגלים לקלוט כוחות נפשו, הנה הטיפה הגשמית, העבה והחומרית מייצרת אדם חדש. היא נושאת בתוכה את עצמות הנפש ולא רק את הארתה כמו שנושאים השכל והתודעה.

וזה מעורר שאלה גדולה: הרי אברהם קיים את כל המצוות כאמור, ואם כן היה יכול לבקש מאליעזר שיאחז בתפילין שלו? באותה מידה היה אליעזר יכול לאחז בידו של אברהם שהניח בה את התפילין בבוקר? במה מקום הברית טוב יותר מהיד המניחה תפילין?

ההסבר עמוק: את מצוות המילה קיים אברהם במצוות האלוקים, כאמור, ולא ביוזמתו האישית, ולכן ניתן לו הכוח לעשות את הבלתי ייאמן ולשנות את הגשם. לחבר בין הבשר ובין האלוקים ולהאיר רוח בחומר. אברהם לא רק חתך בשר אלא זיכך את החומר. משא"כ את שאר המצוות קיים אברהם רק ביוזמתו האישית וכך קיום המצווה לא היה יותר מסמל, סימבול, תזכורת למה שיעשו בניו אחרי מתן תורה, אבל כמובן שלא התרחש פלא "המפליא לעשות" שכך רוח בחומר. לכן התפילין או היד שהניחה את התפילין לא היו חפץ קדוש שאפשר להשביע בו.

ליקוטי שיחות ג/759: המצווה היחידה בה המשיכו האבות קדושה בתוך הגשמיות הייתה מצוות מילה. המצווה התייחדה בכך שהקדושה חדרה בתוך הבשר הגשמי ואותה קדושה נשארה גם אחר כך, כמו שכתוב 'והייתה בריתי בבשרכם' ... ולכן כאשר רצה אברהם להשביע את אליעזר באמצעות אחיזה בחפץ של מצווה, הוא אמר 'שים נא תחת ירכי', שכן קדושת המצווה נשארת לתמיד.

הגישה היהודית אומרת ש'המעשים לא נועדו לעורר השראה, אלא ההשראה נועדה לעורר מעשים'. למה זה כך? משום שתכלית המצוות היא ליצור קשר כולל עם האלוקים, לייצר חיים שכל תכליתם היא לשם שמים, והדבר כולל גם (ובעיקר) את החומר הגשמי שמתעלה בכוח המצווה.

ומה מבטא את זה יותר מהמעשה הקיצוני של ברית מילה? כאן אנו פונים אל פיסת הבשר הנמוכה ביותר, התאווה ביותר לכאורה, ומשייכים אותה אל האלוקים. אנו אומרים: "ריבוננו של עולם, גם זה שלך, גם כאן אתה נמצא ועוד בעוצמה הכי חזקה מכל הגוף, כאמור". ואין פתיחה יותר חזקה לחיים היהודיים מאשר ההכרזה הזו.

והיות שהדברים מעט מופשטים, הנה סיפור אחד המוכיח את העומק החבוי בחומר. כיצד אפילו סתם כלי גשמי נושא בתוכו קשר עצמי לאדם מסוים, ובכך מבטא את הייעוד הרוחני שלו.

הרב שמעון לזרוב, שליח הרבי לטקסס, התבקש בהיותו בחור לערוך בדיקת חמץ בבית הרבנית חנה ע"ה, אמו של הרבי מליובאוויטש. הוא עשה את המלאכה במשך כמה שנים, ובערב פסח תשכ"ד כשסיים את הבדיקה, אמרה הרבנית שהיא רוצה להודות לו והגישה מתנה: סט יפה של כלי תה לחג הפסח. הרב לזרוב סירב לקחת את כלי התה ואמר שהסיוע לרבנית הוא זכות עבורו.

לפני שיצא איחל לה "לשנה הבאה בעזר ה'", אבל הרבנית הניפה ידה בביטול ואמרה: "בשנה הבאה תעשה בדיקת חמץ בבית שלך". עד הפסח הבא קרו שני דברים: הרבנית הסתלקה (ו' תשרי תשכ"ה) והוא התחתן. אבל כאן לא נגמר הסיפור. אחרי פטירת הרבנית, עשו הגרלה בין נשות חב"ד בשכונה על חלק מחפציה ומי שזכתה בסט כלי התה הייתה לא אחרת מגברת לזרוב, אמו של שמעון... בתמימות היא הביאה את הסט כמתנה לזוג הצעיר לכבוד ... פסח!.

ו. נסיים ברעיון גאולתי כהכנה לביאת המשיח לה מצפים בכל רגע: בין גדולי ישראל ניטשת מחלוקת עזה בנוגע לייעוד הסופי של תחיית המתים. הרמב"ם סובר כי אמנם הצדיקים יקומו לזמן קצר, ואולם התכלית הסופית היא להגיע לעולם הנשמות. ואולם הרמב"ן חולק וסובר כי התכלית הסופית היא חזרת הנשמה לגוף וחיים נצחיים כאן על פני האדמה.

כמובן, מבין שתי הרעות, דעתו של הרמב"ן תמוהה ביותר: מה התכלית לשוב לכאן? עד שהנשמה השתחררה מהגוף החומרי והגם, לשם מה להשיב אותה לכאן לחיי נצח?

התשובה החסידית אומרת (ראו אגרות הרבי מליובאוויטש ח"ב/סז-ס) כי תחיית המתים היא ייעוד מוכרח, היא למעשה **תכלית וכוונת הכול**. הרי מעשה המצוות נועד לקשר את הרוח עם החומר ולהפגין את קדושת הגוף, ואולם כיום הצלחתנו היא חלקית בלבד. אין לנו את היכולות לחזות בפלא המפליא לעשות של קדושת החומר. הייעוד של תחיית המתים הוא שסוף-סוף יתבהר שורשו הרוחני של הגוף ויתגלה לעינינו עוצמתם של ההארות ששתלנו במעשה המצוות בגלות, ובקרוב ממש.

ה. אחרי ההקדמה הזו, אין פלא בכך שמצוות הברית היא המצווה הראשונה בה נצטווה אברהם אבינו והיא השער עבור כל ילד יהודי להיכנס לעולם המצוות. המצווה הזו מקשרת את **האדם עצמו עם האלוקים**, את הבשר הגשמי ממש עם האין סוף. עד הברית, הקשר של אברהם עם הקב"ה עבר דרך רעיונות, אידאות, אבל הגוף הגשמי - שהוא האדם עצמו - היה מנותק מהעניין, ולכן אברהם נחשב "בעל מום", לא שלם. הברית, לעומת זאת, חדרה בתוך הבשר הגשמי ממש, ויותר מזה, באותו מקום נעלה שאמנם נפל למטה ביותר - אבל נובע מהמקום הגבוה ביותר, כאמור.

מעבר לכך (ולא נותר מקום להאריך), מצוות הברית היא גם הכותרת וההמחשה לתכלית כל עיקר המצוות. שכן תכליתן של המצוות בכלל, לפי ההיבט הפנימי, הן ליצור שייכות כוללת בין האדם ובין האלוקים. לקשר כל פרט בחייו, כל מעשה וכל מחשבה, עם ריבוננו של עולם, ולהרחיב את מעגל הקדושה אפילו אל התחום החומרי ממש.

זאת הרי עובדה ברורה: כל תרי"ג המצוות הן פרויקט שמתנהל **בעולם החומר**! עם חפצים גשמיים ממש. למרות שתכלית המצוות היא לכאורה רוחנית, לקשר את התודעה והשכל עם האלוקים, בכל זאת המצוות מתבצעות דווקא באמצעות חפצים גשמיים.

היהדות אומרת: "לא משנה מה אתה מרגיש, השאלה היא מה אתה מחזיק בידים". אם אדם רוצה להיזכר ביציאת מצרים בליל הסדר, הוא לא יכול להביא גיטרה ולחיות באופן רוחני את יציאת מצרים, אלא עליו ללכת לשדה ולקצור חיטה ולטחון אותה ולערבב את הקמח עם המים ולאכול את המצה. כך מדי בוקר, הוא לא יכול ללמוד שיעור טוב על יציאת מצרים, אלא לקנות עור פרה ולהכין ממנו רצועות ולהכניס בתוכם קלף וללבוש על היד והראש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il